

A II. VTIKÁNI ZSINAT
ORIENTALIUM ECCLESIARUM
KEZDETŐ DEKRÉTUMA A KELETI EGYHÁZAKRÓL

PÁL PÜSPÖK
ISTEN SZOLGÁINAK SZOLGÁJA
A ZSINATI ATYÁKKAL EGYÜTT ÖRÖK EMLÉKEZETÜL

BEVEZETÉS

1. A keleti egyházak intézményeit, liturgiáját, egyházi hagyományait és keresztény életének fegyelmi rendjét nagyra becsüli a katolikus Egyház. Bennük ugyanis az apostoloktól az egyházatyákon keresztül jutott el hozzánk a koránál fogva is tiszteletre méltó hagyomány,[1] mely része az egyetemes Egyház Istentől kinyilatkoztatott és osztatlan örökségének. E hagyomány élő tanúinak, a keleti egyházaknak gondját viselvén ez a Szent és Egyetemes Zsinat azt kívánja, hogy viruljanak és új apostoli erővel teljesítsék a reájuk bízott feladatot, s úgy döntött, hogy az egyetemes Egyházra vonatkozó intézkedéseken kívül néhány kérdésben maga hoz határozatot, a többit pedig a keleti szinódusok és az Apostoli Szék gondjára bizza.

A RÉSZEGYHÁZAK, MÁS NÉVEN SZERTARTÁSOK

(Egység és sokféleség az Egyházban)

2. A szent és katolikus Egyház, mely Krisztus misztikus teste, olyan hívőkből áll, akiket ugyanaz a hit, ugyanazok a szentségek és ugyanaz a kormányzat szervesen egyesít a Szentlélekben, s akik hierarchiájuk körül különféle egységeket képezvén részegyházakat, illetve szertartásokat alkotnak. Csodálatos közösség van köztük, úgyhogy a változatosság az Egyházban nem bomlasztja az egységet, hanem még jobban kinyilvánítja azt; a katolikus Egyháznak ezért őszinte kívánsága, hogy minden részegyháznak vagyis szertartásnak hagyományai csorbíthatatlanul megmaradjanak; ugyancsak azt is akarja, hogy életmódja a korok és a helyek különböző szükségleteihez alkalmazkodjék.[2]

(A részegyházak egyenrangúak)

3. Kelet és Nyugat e részegyházai jóllehet, ahogy ők mondják, szertartásban vagyis liturgiában, egyházfegyelemben és lelki örökségben részben különböznek egymástól, azonban egyformán a római pápa -- aki isteni rendelés alapján Szent Péter utóda az egyetemes Egyház fölötti primátusban -- lelkipásztori kormányzására vannak bízva. A részegyházak tehát egyenrangúak, úgyhogy a szertartás címén egyikük sem előzi meg a többit, ugyanazok a jogaik és kötelességeik, abban is, ami az evangélium az egész világon való hirdetésére (vö. Mk 16,15) vonatkozik a római pápa irányítása alatt.

(Kapcsolatok a szertartások között)

4. Világszerte gondoskodni kell tehát valamennyi részegyház védelméről és növekedéséről; mindenütt, ahol a hívek lelki java megkívánja, paróchiákat és saját hierarchiát kell létesíteni számukra. A részegyházak főpásztorai pedig, ha joghatósági területük egybeesik, őrizték meg az egységet működésükben rendszeresen ismétlődő tanácskozások által is, egyesült erővel mozdítsák elő a közös munkákat a hitélet minél nagyobb javára és a klérus fegyelmének eredményesebb védelmére.[3] A klerikusok és a szent rendekre készülők mind kapjanak alapos oktatást a szertartásokról, különösen pedig a szertartásközi kérdésekben követendő gyakorlati szabályokról; sőt a világi híveket is tájékoztatni kell a hitoktatás kereté-

ben a szertartásokról és a rájuk vonatkozó szabályokról. Végül a katolikusok valamennyien és egyenként, továbbá azok, akik bármely nem katolikus Egyházban vagy közösségben keresztkeltek meg, de visszatérnek a teljes katolikus közösségbe, bárhol a világon tartásuk meg saját szertartásukat, becsülik és amennyire képesek, szerinte éljenek;[4] különleges esetekben magánszemélyeknek, közösségeknek vagy vidékeknek megmarad az a joguk, hogy az Apostoli Székhez folyamodjanak, a Szentszék pedig az egyházközi kapcsolatok legfőbb döntőbírájaként közvetlenül vagy más hatóságok útján ökumenikus szellemben fog intézkedni, célszerű szabályok, határozatok vagy leiratok kibocsátása által.

A KELETI EGYHÁZAK LELKI ÖRÖKSÉGÉNEK MEGŐRZÉSE

(A keleti egyházak érdemei; joguk saját szertartásukhoz)

5. A történelem, a hagyomány és a számtalan egyházi intézmény világosan mutatja, hogy a keleti egyházak milyen jelentős szolgálatokat tettek az egyetemes Egyháznak.[5] A Szent Zsinat tehát nemcsak kellően értékeli és méltóképpen magasztalja ezt az egyházi és lelki örökséget, hanem Krisztus egyetemes Egyháza örökségének is tekinti. Ezért ünnepélyesen kijelenti, hogy Kelet Egyházainak nem kevésbé, mint Nyugat Egyházainak, joguk is, kötelességük is, hogy saját külön fegyelmi rendjük szerint kormányozzák magukat, hiszen ezeket tiszteletreméltó ősiségük ajánlja, jobban megfelelnek híveik szokásainak és alkalmasabbnak látszanak a lelkek szolgálatára.

(Hűség az ősi hagyományokhoz)

6. A keletiek valamennyien legyenek bizonyosak afelől, hogy törvényes liturgiájukat és fegyelmi rendjüket mindenkor megtarthatják, s meg is kell tartaniuk, és csak sajátos, szerves fejlődésük érdekében változtassanak rajta. Mindezt tehát éppen maguknak a keletieknek kell igen hűségesen megtartaniuk; szertartásukat napról napra jobban meg kell ismerniük, és egyre tökéletesebben kell átültetniük a gyakorlatba. Ha pedig attól helytelenül eltértek volna a korviszonyok vagy személyi körülmények miatt, igyekezzenek visszatérni az ősi hagyományokhoz. Akik pedig akár hivataluk, akár apostoli szolgálatuk miatt gyakran érintkeznek a keleti egyházakkal vagy ezek híveivel, tisztségük fontosságához mérten kapjanak gondos elméleti és gyakorlati oktatást a keletiek szertartásairól, fegyelmeről, tanításáról, történelméről és sajátosságairól.[6] Nagyon ajánlatos továbbá, hogy a keleti vidékeken vagy keleti hívek közt tevékenykedő latin szertartású szerzetesrendek és társulatok, hacsak lehet, alapítsanak keleti szertartású házakat, akár tartományokat is; ez eredményesebbé fogja tenni apostolkódásukat.[7]

A KELETI PÁTRIÁRKÁK

(A pátriárkátus intézménye)

7. A pátriárkátusnak már az első egyetemes zsinatok által elismert intézménye ősidők óta él az Egyházban.[8]

Keleti pátriárkának hívjuk azt a püspököt, akinek joghatósága saját területén vagy szertartásán belül minden püspökre, a metropolitákat sem véve ki, továbbá a papságra és a hívekre kiterjed a jog előírása szerint és a római pápa főségének sérelme nélkül.[9]

Ha egy szertartás főpásztorát a pátriárka területén kívül iktatnak be hivatalába, a jog előírása szerint megmarad az adott szertartás pátriárkátusának hierarchiájában.

(A pátriárkák egyenlő méltósága)

8. A keleti egyházak pátriárkái, bár nem azonos idő óta viselik tisztségüket, pátriárkai méltóságuk szempontjából a törvényesen megállapított rangsor fönntartásával valamennyien egyenlők.[10]

(Az ősi jogok és kiváltságok helyreállítása)

9. Az Egyház ősi hagyományának megfelelően a keleti egyházak pátriárkáit megkülönböztetett tisztelet illeti, hiszen mindegyikük atya és feje a maga pátriárkátusának.

A Szent Zsinat tehát úgy rendelkezik, hogy az egyes egyházak ősi hagyományai és az egyetemes zsinatok határozatai szerint helyre kell állítani jogaikat és kiváltságaikat.[11]

Ezek a jogok és kiváltságok azonosak azokkal, amelyek Kelet és Nyugat egysége idejében érvényben voltak, még ha valamelyest alkalmazni kell is őket a mai viszonyokhoz.

A pátriárkák szinódusaikkal együtt felsőbb hatóság a pátriárkátus minden ügyében, beleértve azt a jogot is, hogy pátriárkai területük határain belül saját egyházmegyéket létesítsenek és püspököket nevezzenek ki. Megmarad azonban a római pápa elidegeníthetetlen joga, hogy egyes esetekben közbelépjen.

(A kiemelt érsekek)

10. A pátriárkákról mondottak a jog előírása szerint érvényesek a nagyobb érsekekre is, akik egy egész részegyház, illetve egész szertartás élén állnak.[12]

(Új pátriárkátusok létesítése)

11. Mivel a pátriárkátus intézménye a keleti egyházakban az egyházkormányzat hagyományos formája, a Szent és Egyetemes Zsinat óhajtja, hogy ahol szükséges, új pátriárkátusok létesüljenek. Megszervezésük az egyetemes zsinat vagy a római pápa hatáskörébe tartozik. [13]

A SZENTSÉGEKRE VONATKOZÓ SZABÁLYOK

(A szentségek ősi fegyelme)

12. A szentségek keleti egyházakban érvényes ősi fegyelmét, valamint a szertartásukban és kiszolgáltatásukban követett gyakorlatot a Szent és Egyetemes Zsinat megerősíti és dicséri, s óhajtja, hogy ha megszűnt volna, újítsák föl.

(A bérmálás kiszolgáltatója)

13. Teljesen föl kell újítani a bérmálás kiszolgáltatójára vonatkozó szabályt, mely ősidőktől fogva érvényben van a keletieknél. Ezt a szentséget tehát kiszolgáltathatják az áldozópapok olyan krizmával, amelyet a pátriárka vagy a püspök áldott meg.[14]

(A bérmálás érvényes és megengedett kiszolgáltatása)

14. Minden keleti szertartású áldozópap -- akár a keresztséggel együtt, akár külön -- érvényesen szolgáltathatja ki a bérmálás szentségét minden hívőnek, bármely szertartáshoz tartozik is, a latin szertartásút sem kivéve; a megengedettség föltétele az egyetemes és a részleges jog előírásainak megtartása is.[15] Hasonlóképpen azok a latin szertartású papok, akik meghatalmazást kaptak e szentség kiszolgáltatására, érvényesen megbérmálhatják a keleti egyházak híveit is, anélkül, hogy ez bármit is változtatna a szertartáshoz való tartozá-

son; a megengedettséghez azonban meg kell tartani az egyetemes, illetve a részleges jog előírásait.[16]

(A vásár- és ünnepnap iistentiszteletek)

15. A hívek kötelesek vásár- és ünnepnap a szent liturgiában, vagy saját szertartásuk előírásai vagy szokásai szerint más isteni dicséreteken részt venni.[17] Hogy a hívek könnyebben teljesíthessék e kötelezettségüket, a parancs teljesítésére alkalmas idő már az előesti vecsernyétől tart a vasárnap vagy az ünnep végéig.[18] Nagyon ajánlatos, hogy a hívek ezeken a napokon, sőt még gyakrabban, akár naponta is szentáldozáshoz járuljanak.[19]

(Gyóntatási joghatóság)

16. Mivel ugyanazon a vidéken vagy keleti területen a különféle részegyházak hívei egymás között elvegyülve élnek, minden szertartás papjainak saját főpásztoruktól szabályszerűen és korlátozás nélkül kapott gyóntatási joghatósága kiterjed a főpásztor egész területére, e területen bármely szertartáshoz tartozó helyre és hívőre, hacsak a másik szertartás főpásztora kifejezetten meg nem tagadja saját szertartásának helyeire vonatkozólag.[20]

(A diakonátus és a kisebb rendek)

17. Annak érdekében, hogy az ordo szentségének ősi fegyelme a keleti egyházakban újra életre támadjon, e Szent Zsinat azt kívánja, hogy az állandó diakonátus intézményét állítsák vissza ott, ahol feledésbe ment.[21] Az alszerpapságról és a kisebb rendekről pedig, valamint a velük járó jogokról és kötelességekről gondoskodják mindegyik részegyház saját törvényhozó hatósága.[22]

(A vegyesházasságok)

18. A házasságok érvénytelensége elkerülése érdekében olyan esetekben, amikor keleti katolikusok nem katolikus keleti keresztényekkel lépnek házasságra, hogy megmaradjon a házasságok szilárdsága és szentsége, valamint a családi béke, e Szent Zsinat úgy határoz, hogy a házasságkötés kánoni formája csak a megengedettséghez szükséges, az érvényességhez elegendő egy fölszentelt pap jelenléte, ha egyébként mindenben a jog szerint jártak el.[23]

AZ ISTENTISZTELETRŐL

(Az ünnepek rendje)

19. A jövőben az összes keleti egyház számára közös ünnepet elrendelni, más napra áthelyezni vagy megszüntetni egyedül az Egyetemes Zsinatnak vagy az Apostoli Széknek van joga. Az egyes részegyházak számára pedig ünnepet elrendelni, áthelyezni vagy megszüntetni az Apostoli Széken kívül joga van a pátriárkai vagy az érseki szinódusnak is; figyelemmel kell azonban lenni az egész vidékre s a többi részegyházra.[24]

(A húsvét megünneplése)

20. Amíg a keresztények valamennyien meg nem tudnak egyezni a húsvét óhajtott, egységes dátumában, addig az egy vidéken vagy egy nemzetben élő keresztények egységének ápolása végett a pátriárkákra vagy a hely legfőbb egyházi hatóságaira tartozik, hogy egymással egyetértésben és az érdekeltekkel tárgyalva, megállapodjanak húsvét ünnepének ugyanazon a vasárnapon való megülésében.[25]

(A szent idők megtartása)

21. Az a hívő, aki saját szertartásának vidékén vagy területén kívül tartózkodik, a szent időkre vonatkozó törvény dolgában teljesen alkalmazkodhat a tartózkodása helyén érvényben lévő fegyelemhez. Vegyesszertartású családokban ezt a törvényt szabad az egyik szertartás szerint megtartani.[26]

(A zsolozsma)

22. A keleti szertartású klerikusok és szerzetesek saját előírásaik és hagyományaik szerint végezzék a zsolozsmát, melyet ősidők óta nagyon becsültek minden keleti egyházban.[27] A hívek is kövessék őseik példáját azzal, hogy lehetőségeik szerint áhitattal részt vesznek benne.

(A liturgia nyelve)

23. A pátriárkát szinódusával, vagy egy-egy részegyház legfőbb vezetőjét főpásztori tanácsával együtt illeti meg a jog, hogy szabályozza a nyelv használatát a liturgia szent cselekményeiben, továbbá, hogy jelentést küldve az Apostoli Székhez, jóváhagyja a szövegek anyanyelvű fordításait.[28]

KAPCSOLATOK A KÜLÖNVÁLT EGYHÁZAKHOZ TARTOZÓ TESTVÉREKKEL

(A keleti katolikusok sajátos hivatása)

24. A római Apostoli Székkel közösségben élő keleti egyházak sajátos feladata, hogy ápolják az összes keresztény, főleg a keletiek egységét, az ökumenizmusról szóló zsinati határozat elvei szerint: elsősorban imádsággal, példás élettel, az ősi keleti hagyományokhoz ragaszkodó kegyeletes hűséggel, egymás kölcsönös és jobb megismerésével, együttműködéssel, egymás ügyeinek és lelkületének testvéri nagyrabecsülésével.[29]

(Keleti keresztények egyesülése a katolikusokkal)

25. Azoktól a különvált keletiektől, akik a Szentlélek kegyelmének hatására egyesülnek a katolikusokkal, ne kívánjanak többet, mint amit az egyszerű katolikus hitvallás megkíván. S mivel az érvényes papság náluk megmaradt, a katolikusokkal egyesülő keleti papoknak joguk van rendjük gyakorlására az illetékes egyházi hatóságok részéről megállapított szabályok szerint.[30]

(A szent cselekmények közös végzésének elvei)

26. A szent cselekményekben való közös részvételt isteni törvény tiltja, ha kárára van az Egyház egységének, vagy tévedéshez való formális csatlakozást fejez ki, vagy a hitbeli eltévelyedés, a botránkoztatás és a közömbösség veszélyével jár.[31] A lelkipásztori gyakorlat azonban azt bizonyítja, hogy keleti testvéreinket illetően tekintetbe lehet, sőt kell is venni különféle egyéni eseteket, melyekben sem az Egyház egysége nem károsodik, sem egyéb elkerülendő veszély nem fenyeget, ellenben sürgetően jelentkezik az üdvösséghez szükséges eszközök és az emberek lelki java biztosításának igénye. Ezért a katolikus Egyház az egyes koroknak, helyeknek és egyéni körülményeknek megfelelően engedékenyebben járt és jár el, mindenkinek megadva az üdvösség eszközeit és a keresztények közti szeretet bizonyosságát azzal, hogy részesíti őket a szentségekben és más szent cselekményekben vagy dolgokban. Ezek figyelembevételével a Szent Zsinat, „nehogy szigorú álláspontunk akadályt jelentsen az üdvözülők számára”, [32] s hogy jobban előmozdítsuk az egységet a különvált keleti egyházakkal, a következő irányelveket állapítja meg:

(A szentségekre vonatkozó gyakorlat)

27. Az említett elvek alapján szabad kiszolgáltatni a bűnbánat szentségét, az Oltáriszentséget és a betegek kenetét azoknak a keletieknek, akik jóhiszeműen élnek a katolikus Egyháztól különválva, ha önként kérik és kellőképp fel vannak készülve; sőt katolikusoknak is szabad ezeket a szentségeket kérniük olyan nem katolikus papoktól, akiknek Egyházában érvényes szentségek vannak, valahányszor úgy kívánja a szükség vagy a lélek igazi haszna, és fizikailag vagy erkölcsileg lehetetlen katolikus paphoz jutni.[33]

(Szent dolgok és helyek)

28. Hasonlóképpen ugyanazon elvek alapján jogos okból meg van engedve a közösen végzett szent cselekmény, s a szent dolgok és helyek használata a katolikusok és a különvált keleti testvérek között.[34]

(Törekvés a közeledésre)

29. A különvált keleti egyházakhoz tartozó testvéreinkkel közösen végzett szent cselekmények megkönnyített formáját a helyi főpásztor felügyeletére és szabályozására bízunk, hogy egymásközi tanácskozás után, s ha kell, meghallgatván a különvált egyházak főpásztorait is, megfelelő hathatós törvények és szabályok irányítsák a kapcsolatokat a keresztények között.

(Befejezés)

30. A Szent Zsinat szívből örül a keleti és a nyugati katolikus egyházak gyümölcsöző és tevékeny együttműködésének, s egyúttal kinyilvánítja: mindezen jogszabályok a jelen körülményekre vonatkoznak, és addig maradnak érvényben, amíg a katolikus Egyház és a különvált keleti egyházak el nem jutnak a teljes egységre.

Addig is nagyon kérünk minden keresztényt, keletit és nyugatit egyaránt: buzgón és szakadatlanul, minden nap imádkozzanak Istenhez, hogy a Legszentebb Istenszülő segítségével mindnyájan egyek legyenek. Azért is imádkozzanak, hogy a Vigasztaló Szentlélek nagyon erősítse és vigasztalja meg a Krisztus nevének állhatatos megvallásáért szorongatást szenvedő keresztényeket, bármely Egyházhoz is tartozzanak.

A testvéri szeretetben legyünk mindnyájan gyöngédek egymáshoz, és tiszteletadás dolgában előzzük meg egymást (Róm 12,10).

Mindazt, amit e dekrétum egészében és részleteiben tartalmaz, helyeselték az Atyák. Mi pedig mindezt a Krisztustól kapott apostoli hatalmunkkal a tisztelendő atyákkal együtt a Szentlélekben jóváhagyjuk, kötelezőként kimondjuk, tekintélyünkkel megerősítjük, és amit a Zsinat alkotott, Isten dicsőségére közzétenni elrendeljük.

Rómában, Szent Péternél, 1964. november 21-én.

Én PÁL, a katolikus Egyház püspöke

Következnek a zsinati atyák aláírásai

JEGYZETEK

[1] XIII. Leó Orientalium dignitas apost. lev. 1894. nov. 30. XIII. Leó Actáiban XIV. köt. 201-202. lap.

[2] Szent IX. Leó In terra pax lev. 1053-ban: „Ut enim”; III. Ince, IV. lateráni zsin. 1215-ben IV. fej.: „Licet Graecos”; Inter quatuor lev. 1206. aug. 2.: „Postulasti postmodum”; IV. Ince Cum de cetero lev. 1247. aug. 27.; Sub catholicae lev. 1254. márc. 6., előszó: III. Miklós Istud est memoriale utasítás 1278. okt. 9.; X. Leó Accepimus nuper apost. lev. 1521. máj. 18.; III. Pál Dudum apost. lev. 1534. dec. 23.; IV. Pius Romanus Pontifex rendelkezés 1564. febr. 16., 5. §; VIII. Kelemen Magnus Dominus rendelkezés 1595. dec. 23., 10. §; V. Pál Solet circumspecta 1615. dec. 10., 3. §; XIV. Benedek Demandatum körlev. 1743. dec. 24., 3. §; Allatae sunt körlev. 1755. jún. 26., 3, 6-19, 32 §§; VI Pius Catholicae communionis körlev. 1787. máj. 24.; IX. Pius In Suprema lev. 1848. jan. 6., 3. §; Ecclesiam Christi apost. lev. 1833. nov. 26.; Romani Pontificis rendelkezés 1862. jan 6.; XIII. Leó Praeclara apost. lev. 1894. jún. 20., 7. sz.; Orientalium dignitas apost. lev. 1894. nov. 30.; előszó; stb.

[3] XII. Pius Cleri sanctitati motu pr. 1957. jún. 2., 4. can.

[4] XII. Pius uo. 8. can.: „az Apostoli Szék engedélye nélkül”, követve az előző századok gyakorlatát; hasonlóképpen a nem-katolikus kereszteltekre vonatkozóan a II, can. ezt tartalmazza: „azt a rítust fogadhatják el, amelyhez inkább ragaszkodnak”; az itt közölt szöveg kifejezetten úgy rendelkezik, hogy mindenkinek meg kell tartania rítusát mindenütt a föld kerekén.

[5] Vö. XIII. Leó Orientalium dignitas apost. lev. 1894. nov. 30.; Praeclara gratulationis apost. lev. 1894. jún. 20., és a 2. jegyzetben idézett okmányok.

[6] Vö. XV. Benedek Orientis catholici motu pr. 1817. okt. 15.; XI. Pius Rerum orientalium körlev. 1928. szept 8. stb.

[7] A katolikus Egyháznak XI. Pius, XII. Pius és XXIII. János idejében követett gyakorlata bőségesen bizonyítja ezt az irányzatot.

[8] Vö. I. nic. zsin., 6. can.; I. konstant. zsin. 2. és 3. can.; chalked. zsin. 28. can.; IV. konstant. zsin. 17. can.; IV. later. zsin. 5. can., 30. can.; firenzei zsin. Decretum pro Graecis; stb.

[9] Vö. I. nic. zsin. 6. can.; I. konstant. zsin. 3. can.; IV. konstant. zsin. 17. can.; XII. Pius Cleri sanctitati motu pr., 216. can., 2. §. I.

[10] A következő egyetemes zsinatokon : I. nic., 6. can.; I. konstant., 3. can.; IV. konstant., 21. can.; IV. later., 5. can.; firenzei, Decr. pro Graecis 1439. júl 6., 9. §. Vö. XII. Pius Cleri sanctitati motu pr. 1957. jún. 2. 219. can.; stb.

[11] Vö. fentebb, 8. jegyzet.

[12] Vö. ehez. zsin. 8. can.; VIII. Kelemen Decretum Romanum Pontificem, 1596. febr. 23.; VII. Pius In universalis Ecclesiae apost. lev. 1807. febr. 23.; XII. Pius Cleri sanctitati motu pr. 1957. jún. 2., 324-339. can. karthágói zsin. 419-ben, 17. can.

[13] Karthágói zsin. 419-ben, 17. és 57. can.; chalked. zsin. 451-ben, 12. can.; Szent I. Ince Et onus et honor levél, a 415. év táján: „Nam quid sciscitaris”; Szent I. Miklós Ad consulta vestra levél 866. nov. 13.: „A quo autem”; III. Ince Rex regum levél 1214. febr. 25.: XII. Leó Petrus Apostolorum Princeps apost. rendelkezés 1824. aug. 15.; XIII. Leó Christi Domini apost. lev. 1895-ben; XII. Pius Cleri sanctitati motu pr. 1957. jún. 2., 159. can.

[14] Vö. IV. Ince Sub catholicae levél 1254. márc. 6., 3. §. 4. sz.; II. lioni zsin. 1274-ben (Palaeologus Mihály X. Gergelynek ajánlott hitvallása); IV. Jenő a firenzei zsinaton, Exsultate Deo rendelkezés 1439. nov. 22., II. §; VIII. Kelemen Sanctissimus utasítás 1595. aug. 31.; XIV. Benedek Etsi pastoralis rendelkezés 1742. máj. 26., II. §. 1. sz., stb.; laodiceai zsin. a 347/381.

év-ben, 48. can.; az örmények szisz-i zsinata 1342-ben; a maroniták libanoni zsinata 1736-ban, II. rész III. fejezet, 2. sz., és részleges zsinatok.

[15] Vö. S. C. S. Officii Instructio (a szepesi püspökhöz) 1783-ban; S. C. de Prop. Fide (a koptok részére) 1790. márc. 15., XIII. sz.; az 1863. okt. 6-i határozat C, a; S. C. pro Eccl. Orient 1948. máj. 1.; S. C. S. Officii 1896. ápr. 22-i felelete az 1896. máj. 19-i levéllel.

[16] CIC 782. can., 4. §. S. C. pro Eccl. Orient De Sacramento Confirmationis ad-ministrando etiam fidelibus orientalibus a presbyteris latini ritus, qui hoc indulto gaudent pro fidelibus sui ritus 1948. máj. 1.

[17] Vö. laodiceai zsin. 347/381-ben, 29. can.; Konstantinápolyi Szent Nikefor 14. fej.; az örmények dvin-i zsinata 719-ben, 31. can.; Studita Szent Theodor 21. beszéd; Szent I. Miklós pápa Ad consulta vestra levél, 866. nov. 13.: „In quorum Apostolorum”; „Nos cupitis”; „Quod interrogatis”; „Praeterea consulitis”; „Si die Dominico”, és a részleges zsinatok.

[18] Ez újdonság, legalábbis ott, ahol kötelező a misehallgatás; egyébként igazodik a keletiek liturgiai napjához.

[19] Vö. Canones Apostolorum 8. és 9. antiochiai zsin. 341-ben, 2. can.; Alexandriai Timotheus 3. kérd.; III. Ince Quia divinae rendelkezés 1215. jan. 4.; és a keleti részegyházak számos újabb zsinata. :

[20] Ez a kánon a területhez kötött jog-hatóság megtartásával, ugyanazon a területen többszörös joghatóságról szándékszik gondoskodni a lelkek javára.

[21] Vö. I. niceai zsinat 18. can.; neocaesareai zsin. 314/325-ben, 12. can.; sardicai zsin. 343-ban, 8. can.; Nagy Szent Leb Omnium quidem lev. 444. jan. 13. chalkedoni zsin. 6. can.; IV. konstantinápolyi zsin. 23. és 26. can.; stb.

[22] Az alszerpapságot több keleti egyház kisebb rendnek tekinti, ám XII. Pius Cleri sanctitati motu pr.-ja a nagyobb rendek kötelezettségeit írja elő számára. Ez a kánon hatálytalanítja a Cleri sanctitati általános jogát, és úgy intézkedik, hogy az alszerpapok kötelezettségeit illetően az egyes egyházak térjenek vissza a régi fegyelmükhöz — a Cleri sanctitativan foglalt általános jog rovására.

[23] Vö. XII. Pius Crebrae allatae motu pr. 1949. febr. 22., 32. can. 2. §. 5. sz. (a pátriárkák meghatalmazása a forma alóli felmentésre): XII. Pius Cleri sanctitati motu pr. 1957. jún. 2., 267. can. (a pátriárkák meghatalmazása a gyökerében való orvoslásra), a S. C. S. Officii és a S. C. pro Eccl. Orient. 1957-ben megadja a meghatalmazást a forma alóli felmentésre és az orvoslásra formahiány esetén (öt évre): a pátriárkátuson kívül levő metropolitáknak és más helyi ordináriusoknak ... akiknek a Szentszéken kívül nincs más felettesük”.

[24] Vö. Nagy Szent Leó Quod saepissime lev. 454. ápr. 15.: „Petitionem autem”; Konstantinápolyi Szent Nikefor 13. fej.; Sergius pátriárka zsinata 1596. szept. 18., 17. can.; VI. Pius Assuetio paterne apos. lev. 1775. ápr. 9.; stb.

[25] Vö. II. vat. zsin. De Sacra Liturgia konstitúció, 1963. dec. 4.

[26] Vö. VIII. Kelemen Sanctissimus utasítás 1595. aug. 31. 6. §: „Si ipsi graeci”; S. C. S. Officii 1673. jún. 7., ad I. és ad 3.; 1727. márc. 13.; ad 1.; S. C. de Prop. Fide 1913. aug. 18-i határozat, 33. cikkely; 1914. aug. 14-i határozat, 27. cikkely; 1916. márc. 27-i határozat, 14. cikkely; S. C. pro Eccl. Orient 1929. márc. 1-i határozat, 36. cikkely; 1930. máj. 4-i határozat, 41. cikkely.

[27] Vö. laodiceai zsin. 347/381-ben, 18. can. ; Mar Isszak káld zsinata 410-ben, 15. can.; örmény Szent Hromklayi Nerszesz 1166-ban; IV. Ince Sub catholicae lev. 1254. márc. 6., 8. §; XIV. Benedek Etsi pastoralis rendelkezés 1742. máj. 26., 7. §. 5. sz.; Eo quamvis tempore utasítás 1745. máj. 4., 42. meg a köv. §§; és az újabb részleges zsinatok: az örményeké 1911-ben, a koptoké 1898-ban, a maronitáké 1736-ban, a románoké 1872-ben, a ruténoké 1891-ben, a szíreké 1888-ban.

[28] A keleti hagyomány szerint.

[29] Az egyes keleti katolikus egyházak egyesülési bulláinak szövege alapján.

[30] Zsinati elkötelezettség különvált keleti testvéreinkre vonatkozólag és az egy-házi rendek akár isteni, akár emberi eredetű bármely fokozatára vonatkozólag.

[31] Ez a tanítás érvényes a különvált egy-házakban is.

[32] Nagy Szent Vazul Epistula canonica ad Amphilochium: PG 32, 669 B.

[33] Az enyhítés alapjának számít: 1. a szentségek érvényessége; 2. a jóhiszeműség és a felkészültség; 3. az örök üdvösség és a tévedéshez való tényleges csatlakozásnak kizárása.

[34] Itt az ún. „nem-szentségi szent cselekményekben való közösségről” van szó. Az enyhítést a zsinat engedélyezi, megtartva a megtartandó előírásokat.

